

**Г.П. Ілюченко, магістрантка, I курс, гр. ЗОА-14м, ФОФ
Науковий керівник - д.е.н., проф. Т.А. Бутинець
Житомирський державний технологічний університет**

МЕТОДИКА АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧОДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ключовою передумовою успішної діяльності підприємства є посилення та розвиток системи управління, однією з основних ланок якої виступає аудит, оскільки забезпечує мінімізацію втрат від фінансових махінацій і шахрайства, а також підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок оптимізації бізнес-процесів.

Об'єкт аудиту – матеріальні цінності (виробничі запаси) гірничодобувного підприємства.

Під виробничими запасами гірничодобувного підприємства пропонуємо розуміти вартісне вираження запасів сировини і матеріалів, напівфабрикатів, палива і енергії, призначених для виробництва продукції та використання у виробничому процесі, управлінських потреб і продажу. Виробничі запаси підприємств гірничодобувної галузі промисловості, як об'єкт аудиту сформовано двома основними категоріями:

- запасні частини до основного технологічного та іншого допоміжного обладнання,
- інші допоміжні матеріали, що використовуються як на основних, так і допоміжних виробництвах.

При цьому всі матеріали на шахтах та кар'єрах відносяться до допоміжних, так як матеріально не утворюють готової продукції. Основними складовими допоміжних матеріалів є: лісові та вибухові матеріали, запасні частини, індивідуальні металеві кріплення очисних забоїв, металеві аркові і залізобетонні кріплення підготовчих виробок, рейки, металовироби та ін.

Основною метою проведення аудиторської перевірки виробничих запасів на підприємствах гірничодобувної промисловості є встановлення законності, достовірності та доцільності операцій з виробничими запасами, правильності їх відображення в обліку.

Основними завданнями аудиту виробничих запасів підприємств гірничодобувної галузі промисловості є: перевірка наявності та порядку зберігання товарно-матеріальних цінностей; перевірка забезпечення контролю за збереженням запасів на всіх етапах їх руху та зберігання; перевірка правильності та своєчасності документального відображення операцій із надходження, відпуску та внутрішнього переміщення запасів; перевірка правильності визначення первісної вартості запасів та відповідності її обліковій політиці та П(С)БО; перевірка дотримання норм витрачання запасів для здійснення господарської діяльності та порядку обліку витрачання запасів у виробництві; перевірка додержання підприємством встановлених норм списання; перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із формуванням собівартості продукції; перевірка правильності відображення в обліку руху МШП; перевірка переоцінки та уцінки товарно-матеріальних цінностей; оцінка якості проведених інвентаризацій запасів; встановлення законності дій, пов'язаних із рухом виробничих запасів, та відсутності суттєвих порушень і помилок у бухгалтерському обліку та звітності. Загальне визначення завдання аудиту виробничих запасів полягає у встановленні достовірності й повноти відображення в бухгалтерському обліку та звітності всіх господарських фактів відносно залишків і руху виробничих запасів [2].

Джерела інформації аудиту виробничих запасів являють собою предметну область аудиторського дослідження. Це нормативні документи, облікова політика гірничодобувного підприємства та джерела, в яких зафіксована інформація, що характеризує залишки і рух виробничих запасів. Дослідження не обмежується вивченням бухгалтерських документів. Аудит виробничих запасів не може здійснюватися без досліджень оперативного обліку (наприклад, щоденні оперативні дані про рух дефіцитних основних і допоміжних матеріалів та інша оперативна інформація, визначена керівництвом суб'єкта господарювання залежно від його специфіки), інформації з діловодства (накази про зміну матеріально-відповідальних осіб; про проведення ревізій, інвентаризацій; про розгляд результатів ревізій та інвентаризацій тощо), висновків спеціалістів (щодо якості та придатності запасів, доцільності їх придбання, списання) [3].

Основними об'єктами аудиту виробничих запасів підприємств гірничодобувної промисловості є: кількісна і якісна прийомка виробничих запасів та їх збереження; псування виробничих запасів; норми витрат на виробництво; бухгалтерський облік, звітність тощо.

Гірничопереробні підприємства характеризуються складним технологічним процесом, специфічною номенклатурою продукції, що випускається, а також складною багаторівневою організаційною структурою. Це необхідно враховувати при проведенні перевірки, тому перш за все аудиторю необхідно ознайомитись з усіма технологічними та організаційними процесами, які відбуваються на таких підприємствах.

При проведенні аудиту виробничих запасів на підприємствах гірничодобувної промисловості використовуються різні способи і прийоми. Основним із них є контрольне порівняння фактичних залишків виробничих запасів з даними наступної інвентаризації, надходженням і документованими витратами цих виробничих запасів. Цей спосіб використовується при наявності у аудитора даних, які викликають підозру щодо приписок виробничих запасів в інвентаризаційних описах підприємства з метою приховування нестач до початку проведення інвентаризації; також за зниження, порівняно з фактичними, залишків виробничих запасів в інвентаризаційному описі на початок облікового періоду з метою приховування їх.

У процесі аудиту запасів гірничопереробних підприємств використовуються такі аудиторські процедури: одержання документів та іншої інформації від замовника, ознайомлення з організацією складського та бухгалтерського обліку запасів; перевірка первинних документів з надходження запасів та його відображення в регістрах аналітичного і синтетичного обліку; перевірка формування фактичної собівартості запасів (їх оцінки); перевірка використання запасів у виробництві, на інші потреби та відображення цих операцій в обліку; перевірка операцій з реалізації запасів; перевірка документів з інвентаризації запасів та відображення її результатів в обліку, перевірка оцінювання запасів на дату балансу; перевірка правильності відображення в обліку податку на додану вартість при придбанні та реалізації (вибутті на сторону) запасів; перевірка документів аналітичного, синтетичного обліку, Головної книги і фінансової звітності на відповідність і достовірність інформації про запаси.

Однією із головних проблем є оцінка виробничих запасів на певну дату. Згідно з П(с)БО 9 «Запаси» [1] на дату балансу запаси відображаються у бухгалтерському обліку за меншою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. За П(С)БО 9 «Запаси» запаси можуть бути списані з балансу підприємства на видатки за умови, що від їх використання не очікується отримання економічних вигід. Однак у податковому обліку вартість списаних запасів зменшуватиме валові витрати звітного періоду, що суперечить економічній сутності операцій зі списання запасів [1]. Відпуск виробничих запасів на підприємствах гірничої промисловості здійснюється за одним з методів, зазначених у П(С)БО 9 «Запаси», а саме: - ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; - середньозваженої собівартості; - собівартості перших за часом надходження (ФІФО); - нормативних затрат; - ціни продажу. Для оцінки виробничих запасів гірничодобувних підприємств (крім напівфабрикатів власного виробництва) обґрунтованим є використання методу ФІФО. Його застосування передбачає організацію обліку матеріальних ресурсів не тільки за найменуванням, але й за партіями надходження майна. Це дозволить найбільш повно оцінювати запаси і фінансову стійкість підприємств гірничодобувної галузі, а також найбільш точно визначати значення статей консолідованої звітності.

До найбільш розповсюджених видів порушень ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів гірничопереробних підприємств віднесено: у первинних документах з обліку запасів часто відсутні всі необхідні реквізити; порушуються терміни та порядок проведення інвентаризацій; порушується порядок відшкодування вартості запасів матеріально відповідальними особами; неправильне віднесення деяких об'єктів до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів; порушуються норми списання запасів; незадовільна організація складського господарства; завищення собівартості придбаних матеріалів; неповне оприбуткування запасів; порушення норм і лімітів відпуску матеріалів; помилки у визначенні сум уцінок, до оцінок виробничих запасів та їх відображення в обліку.